

Gender a Právo

Abstrakt

V současnosti jsou výrazy pohlaví a gender předmětem mnoha diskuzí. V nedávné době se k těmto pojmům měly možnost vyjádřit i české soudy při příležitosti případu nebinární osoby, které bylo při narození přiřazeno mužské pohlaví a které byla zamítnuta žádost o změnu rodného čísla na neutrální nebo ženské, jelikož nesplnila podmínku podstoupení změny pohlaví dle platné právní úpravy – nepodstoupila chirurgický zákrok zapříčiňující znemožnění reprodukční funkce. Jinými slovy nepostoupila zákonem vyžadovanou kastraci. Nejvyšší správní soud a Ústavní soud ve svých rozhodnutích přinášejí interpretaci institutu pohlaví, jeho pojetí, vlastnostech a jeho úloze v českém právním řádu. Názory těchto vrcholných soudů v ČR jsou nejen odrazem společenského chápání problematiky změny pohlaví, ale současně společenské chápání utvářejí svým autoritativním výkladem těchto pojmů v kontextu právního řádu. Z toho důvodu je aktuální a potřebné tato rozhodnutí kriticky analyzovat, což si klade za cíl tato práce.

V první části jsou představeny kritické nástroje a myšlenky, které v druhé části slouží jako ideové zdroje kritiky soudních rozhodnutí. Jako první je představena kritická právní teorie (Critical Legal Studies) a její chápání práva ve vztahu k politice, následuje feministická právní teorie, která do právní teorie přináší koncept genderu, a jako poslední je prezentována práce Judith Butler, která mimo jiné přináší performativní chápání genderu a koncept heterosexuální hegemonie.

V druhé části jsou kriticky analyzována soudní rozhodnutí a s nimi spojená platná právní úprava změny pohlaví. První oblastí kritiky rozhodnutí je snaha zejména Ústavního soudu o depolitizaci rozhodovaného případu. Práce vychází z předpokladu Critical Legal Studie o inherentní političnosti práva a předestírá argumenty, proč rozhodnutí v rozebíraném případě nemohlo být nepolitické. Druhou oblastí kritiky je soudy předestřené esencialistické pojetí pohlaví (genderu), které je analyzováno skrze práci a teorii o genderu Judith Butler. Třetí oblastí kritiky rozhodnutí soudů je jejich argumentace obhajující nucené sterilizace, které jsou podmínkou pro změnu pohlaví. Čtvrtou oblastí kritiky je pak předpoklad binarity pohlaví, se kterým soudní rozhodnutí operují.

Diplomová práce dochází k závěru, že soudy při interpretaci pojmu pohlaví vycházejí z částečně modifikovaného biologického esencialismu. V práci jsou předloženy argumenty, že takové pojetí pohlaví a genderu vede ke škodlivé normalizaci identit, sexuality i těl všech lidí, s největším dopadem na trans* a nebinární osoby.

Tato práce se záměrně vyhýbá konkrétním preskriptivním návrhům řešení řešených problémů s ohledem na fakt, že autorem je cis muž, a má sloužit spíše jako příspěvek do širší debaty o genderu a jeho projevech v právním řádu, jelikož v této právě probíhající veřejné debatě by měly zaznívat zejména hlasy trans* a nebinárních osob, jejichž životů se výsledek té debaty týká nejvíce.

Klíčová slova: gender, trans*, feminismus